

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta tehdyn lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä helmikuuta 2012 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta tehdyn lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 141/2011 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntösihteeri Mia Spolander, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Heidi Kankainen, sisäasiainministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi New Yorkissa toukokuussa 2000 tehdyn lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan, joka koskee lasten myyntiä, lapsipornografiaa ja lapsiprostituutiota. Suomi allekirjoitti pöytäkirjan syyskuussa 2000. Pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan tammikuussa 2002.

Pöytäkirja velvoittaa sopimusvaltioita kieltämään lasten myynnin sekä lasten hyväksikäytön prostituutiosta tai pornografiassa. Pöytäkirjassa lasten myynnillä tarkoitetaan tekoa tai liiketoimintaa, jolla henkilö tai henkilöryhmä luovuttaa lapsen toiselle henkilölle tai henkilöryh-

mälle palkkiota tai muuta etuisuutta vastaan. Lapsiprostituutiolla tarkoitetaan lapsen käyttöä seksuaaliseen toimintaan palkkiota tai muuta etuisuutta vastaan. Lapsipornografialla tarkoitetaan todelliseen tai simuloituun seksuaaliseen toimintaan osallistuvan lapsen esittämistä millä tahansa tavalla tai lapsen sukupuolielinten esittämistä pääasiassa seksuaalisessa tarkoituksessa.

Pöytäkirja sisältää myös määräyksiä rikoslainsäädännön ja tuomiovallan ulottuvuudesta, rikoksentehtäjän luovuttamisesta ja valtioiden välisestä yhteistyöstä. Lisäksi pöytäkirjassa käsitellään pöytäkirjassa tarkoitettujen rikosten te-

kemiseen käytettyjen esineiden ja rikosten tuotaman hyödyn takavarikointia ja menetetyksi tuomitsemista. Pöytäkirja sisältää myös määräyksiä lapsiuhrien oikeuksien ja etujen suojelemisesta rikosoikeudenkäynnin aikana. Pöytäkirjassa ei ole mainintaa varaumien tekemisestä.

Kansainvälisoikeudellisesti pöytäkirjan erikoisuus on se, että myös sellaisilla valtioilla, jotka ovat vasta allekirjoittaneet yleissopimuksen, mutta eivät sitoutuneet siihen, on oikeus sitoutua valinnaiseen pöytäkirjaan. Tällä määräyksellä on haluttu mahdollistaa erityisesti Yhdysvaltojen mukaantulo pöytäkirjan osapuoleksi.

Yhdysvallat ei ole ratifioinut muutoin lähes universaalisti hyväksyttyä yleissopimusta.

Eduskunnan hyväksyttyä pöytäkirjan tarkoituksena on tallettaa ratifioimiskirja viivytyksettä pöytäkirjan tallettajan, Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin, huostaan. Pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan yhden kuukauden kuluttua ratifioimiskirjan tallettamisesta.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samaan aikaan kuin pöytäkirjakin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksessä on kyse Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta hyväksymisestä siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan. Suomen lainsäädäntö ja viranomaiskäytännöt vastaavat pitkälti valinnaisen pöytäkirjan vaatimuksia. Esimerkiksi rikoslakia (39/1889) on muutettu viimeisen vajaan kymmenen vuoden aikana niin, että se vastaa pöytäkirjassa asetettuja kriminalisointivelvoitteita. Viimeksi keväällä 2011 eduskunta hyväksyi Euroopan neuvoston yleissopimuksen lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan (HE 282/2010 vp — LaVM 43/2010 vp). Samassa yhteydessä rikoslain säännöksiä mm. lapsipornografian ja seksuaalirikossäännösten osalta tarkistettiin.

Pöytäkirjan hyväksyminen edellyttää lisäksi epäasiallisen adoptiosuostumuksen hankkimisen säätämistä rangaistavaksi. Myös tämä kriminalisointivelvoite on toteutettu äskettäin adoptiolainsäädännön uudistuksessa (HE 47/2011 vp — LaVM 9/2011 vp), jossa yhteydessä rikoslain 25 lukuun on lisätty uusi 3 b § laittomasta adoptiosuostumuksen hankkimisesta. Pykälä tulee voimaan heinäkuun 2012 alussa. Esityksen tarkoituksena oli adoptiota koskevan lainsäädännön uudistaminen sekä las-

ten adoptioita koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen hyväksyminen. Tässä yhteydessä otettiin kuitenkin huomioon laittoman adoptiosuostumuksen hankkimisen kriminalisointi, jota ennen Suomen lainsäädäntö ei vastaa valinnaisessa pöytäkirjassa asetettuja kriminalisointivelvoitteita.

Asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota siihen, että hallituksen esityksessä ei ole ehdotettu, että pöytäkirjan 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidon yritys säädettäisiin rangaistavaksi. Lakivaliokunta toteaa, että valinnaisen pöytäkirjan 3 artiklan 2 kohta ei sanamuotonsa perusteella velvoita yrityksen kriminalisointiin, vaan asian ratkaiseminen on kansallisessa harkinnassa. Hallituksen esityksen mukaan hallussapitorikos on katsottu riittäväksi kriminalisoinniksi. Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidon yrityksen rangaistavaksi säätämistä on ennen nyt käsiteltävänä olevaa esitystä arvioitu em. hallituksen esityksessä HE 282/2010 vp. Sitä ei kuitenkaan päätetty tuossakaan yhteydessä esittää. Poikkeukselliseksi katsottiin jo, että pelkästään jonkin aineiston hallussapito ilman, että samalla on kysymyksessä valmisteluluonteinen teko jonkin muun rikoksen tekemistä varten, säädettiin rangaistavaksi. Myös perustuslakivaliokunta on aiemmin nykyistä rikoslain

17 lukua säädettäessä katsonut, että hallussapidon kriminalisointi on poikkeuksellista (PeVL 23/1997 vp). Edellä esitetty ja se huomioon ottaen, että rikoslain 17 luvun 19 §:ssä säädetty enimmäisrangaistus on yksi vuosi vankeutta, riittäviä perusteita sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidon yrityksen kriminalisoimiseen ei voida katsoa olevan.

Maaliskuun alusta 2012 voimaan tulevan perustuslain muutoksen (1112/2011) 95 §:n 1 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan asetuksella. Perustuslain 80 §:stä puolestaan johtuu, että jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty, asetuksen antaa valtioneuvosto. Lakivaliokunta ehdottaa, että voimaansaattamislain asetuksenantovaltuus kirjoitetaan tämän mukaisesti.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmeväistä syistä ja saamansa selvityksen perusteel-

la valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja taroituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esityksessä tarkoitetun yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymistä siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan sekä hallituksen esityksen hyväksymistä seuraavien huomautuksin ja muutosesityksin.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetun yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan siltä osin kuin sopimus kuuluu Suomen toimivaltaan ja

*että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti (**Valiokunnan muutos-**
ehdotus):*

Valiokunnan muotosehdotus

Laki

lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta tehdyn lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
(Kuten HE)

2 §
Tämän lain voimaantulosta säädetään *valtioneuvoston* asetuksella.

LaVM 1/2012 vp — HE 141/2011 vp

Helsingissä 28 päivänä helmikuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Anne Holmlund /kok	Jaana Pelkonen /kok
vpj.	Lars Erik Gästgivers /r	Arto Pirttilahti /kesk
jäs.	James Hirvisaari /ps	Kristiina Salonen /sd
	Johanna Jurva /ps	Jani Toivola /vihr
	Suna Kymäläinen /sd	Kari Tolvanen /kok
	Antti Lindtman /sd	Ari Torniainen /kesk
	Markku Mäntymaa /kok	Kaj Turunen /ps.
	Aino-Kaisa Pekonen /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Sivonen.